

Muudetud
direktori 30.08.2022
käskkirjaga nr 1-8/39

Kolkja Lasteaed-Põhikooli toimetuleku õppe õppekava

Heaks kiidetud hoolekogu poolt 06.09.2022 protokoll nr 2-10/5

Sisukord

1. Toimetulekuõppe ÕPPE JA KASVATUSE EESMÄRGID.....	3
<i>1.1. Toimetulekuõppe põhiülesanne</i>	<i>3</i>
<i>1.2. Toimetulekuõppe üldeesmärk</i>	<i>3</i>
2. Toimetulekuõppe (TÕK) põhimõtted	3
<i>2.1. Õppetöö kavandamine</i>	<i>3</i>
3. Toimetulekuõppe (TÕK) rõhuasetused ning taotlevad pädevused.....	5
<i>3.1. Toimetulekuõppe rõhuasetused ja väärtuskasvatuse eesmärgid (.....</i>	<i>5</i>
<i>3.2. Toimetulekuõppes taotletakse järgmiste üldpädevuste saavutamist.....</i>	<i>5</i>
4. Tunnijaotusplaan (TÕK) 2022/23 Õ/A.....	1
<i>4.1. Kooli õppeainete nädalatundide arv klassiastmete kaupa</i>	<i>1</i>
5. Hindamine (TÕK)	2
6. Põhikooli lõpetamine (TÕK)	3

1. Toimetulekuõppe ÕPPE JA KASVATUSE EESMÄRGID

1.1. Toimetulekuõppe põhiülesanne

Toetada mõõduka intellektipuudega õpilase arengut ning tema kujunemist Eesti kodanikuks, kes tuleb eluga toime tuttavates tingimustes, teeb võimetekohast praktilist tööd ja teab oma kuulumisest oma rahva ja Eesti kodanike hulka.

1.2. Toimetulekuõppe üldeesmärk

Aidata kujuneda isiksusel, kes vastavalt oma võimetele:

- teadvustab ennast (MINA) ja kaasinimesi (MINA–MEIE–TEISED), on teadlik nende erisuste ja eri kultuuride võimalikkusest, eristab kuuluvust OMA–VÕÕRAS–ÜHINE;
- suhtub positiivselt iseendasse, oma perekonda, kaaslastesse ja koduma
- asse, järgib võimetekohaselt õigusnorme, hoidub vägivallast;
- järgib võimetekohaselt oma tervise ja looduse hoidmise põhimõtteid;
- orienteerub keskkonnas ja igapäevastes toimingutes, tegutseb tuttavates situatsioonides, hoidub teadaolevatest ohtudest ja küsib vajaduse korral abi;
- valdab järgmisi elementaarskusi: vaatlemine, kuulamine;
- mõistab talle suunatud kohandatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid;
- väljendab arusaadavalt oma soove/vajadusi omandatud keeleüksuste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- tuleb toime võimetele vastavate lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisülesannetega;
- mõistab töö vajalikkust, valdab baasoskusi, suudab tööaja jooksul alluda töödistsipliinile;
- teeb jõukohast tööd, on valmis jätkuõppeks.

2. Toimetulekuõppe (TÕK) põhimõtted

2.1. Õppetöö kavandamine

2.1.1. Õppetöö kavandamisel arvestatakse nii klassi tervikuna, puude struktuurist tulenevaid õpilasarühmi klassis kui ka iga õpilast individuaalselt. Õppeülesanded valitakse õpilase potentsiaalset arenguvalda arvestades: need nõuavad pingutust, kuid abi korral on jõukohased. Arendamist vajavad toimetulekuõppel oleva õpilase psüühika, isiksuseomadused ning tegevusvaldkonnad: tunnetustegevus (tähelepanu, tajus, mälu, mõtlemine); suhtlemisvahendid ja suhtlemine; tunde- ja tahtevald; psühhomotoorika; hinnangud ja hoiakud jne. Õpetamise tulemusel kujunevad ajus kompensatsioonimehhanismid – muutub ja täiustub kahjustatud (alaarenenud) funktsionaal- 2 süsteemide talitlus, hakkavad arenema mõned puuduvad süsteemid. Eesmärk on kujundada organismi funktsioonid võimalikult iseseisvaks toimetulekuks sotsiaalses keskkonnas. Üldised arengueesmärgid konkretiseeritakse kooli õppekavas arengu- ja tegevusvaldkondade kaupa, individuaalseid kajastavad individuaalsed õppekavad, mille koostamisel arvestatakse ka isiklike rehabilitatsiooniplaane.

2.1.2. Õpetamine ja kasvatamine toimub jõukohase praktilise tegevuse protsessis, millega kaasneb õpilastele mõistetav verbaalne teave. Eesmärk on, et õpilased omandaksid jõukohased praktilised oskused ja selleks vajalikud minimaalsed teadmised igapäevastes korduvates situatsioonides toimetulekuks. Oskused konkretiseeritakse õpitulemustes, mis on kooli õppekavas ainekavade koostamise aluseks. Elus toimetuleku oskuste kujundamisel on olulisemad elu- ja toimetulekuõpe ning tööõpe (kunst ja käeline tegevus). Toimetuleku eelduseks oleva mootorika arendamine toimub peamiselt rütmika ja kehalise kasvatuses tundides, pikapäevarühmas ning klassi- ja koolivälises tegevuses. Oma ja teiste tegevust, sh käitumisele võimalikult adekvaatse hinnangu andmist, kujundatakse pidevalt, rõhutatakse positiivset ja suunatakse otsima eksimuse parandamise võimalusi.

2.1.3. Õppimine toimub võimalikult reaalses keskkonnas. Toimetulekuõpe suunab õpilast täitma korduvates situatsioonides praktilisi ülesandeid koostegevuses ja eeskuju järgi, rakendama omandatud oskusi näidise ja lihtsa suulise korralduse alusel. Õpilased võtavad võimete kohaselt osa oma tegevuse kavandamisest ja tulemuse hindamisest. Õpilase tähelepanu tuleb lõpptulemuse saavutamiseks suunata iga osatoimingu tähtsusele. Õpilaste aktiveerimine eeldab nende psüühilisele arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Tähtsustatakse õpilase huvi kujundamist võimalikult iseseisvalt tegutsemiseks.

2.1.4. Oluline on õpetaja ja õpilase positiivne ühistegevus, õpilase tegevus potentsiaalses arenguvallas, abi täpne reguleerimine. Õpioskuste kujundamist soodustavad kõigi pedagoogide ja lastevanemate ühised nõudmised ja samalalaadne abi. Toimingute struktuuri omandamine toimub minimaalsete tegevussammude ja osaoskuste kaupa, omandatud osatoimingud ühendatakse ahelaks.

2.1.5. Praktilise tegevuse baasil areneb suhtlemine ja kogemustele (mälu kujutlustele) toetuv vaimne tegevus, kujunevad tunnetustegevuse elementaarsed oskused.

2.1.6. Õppe- ja kasvatusprotsessi käigus õpivad õpilased oma võimetele vastavalt:

- kasutama olemasolevaid teadmisi ja oskusi varieeruvates tingimustes;
- küsima ja uusi oskusi omandama;
- tegutsema;
- kasutama oma kaemuslik-kujundilist intellekti, reguleerima emotsioone lähtuvalt oma intellekti arengust;
- konstrueerima eeskuju ja näidise alusel;
- võrdlema oma tegevuse tulemust etaloniga;
- õppima koostegevuses või juhendatult koos teistega, õppima jälgima kaaslaste ja oma tegevust ning hindama resultaati;
- lahendama praktilisi probleeme ja tegema valikuid.

3. Toimetulekuõppe (TÕK) rõhuasetused ning taotlevad pädevused

3.1. Toimetulekuõppe rõhuasetused ja väärtuskasvatuse eesmärgid (PLRÕK Lisa 2 punktid 3.1., 3.3., 3.5.) on järgmised:

Arengutase	Rõhuasetused	Väärtuskasvatus
I	Oma mina teadvustamine. MINA kui osaleja praktilises tegevuses; koostegevus täiskasvanuga (õpetajaga).	ÕIGE-VALE, õpitegevuste ja käitumisaktide motiveerimine võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Positiivse hinnangu andmine tegevusele. Tegevuse TAHAN motiivi kujundamine.
II	MINA teadvustamine; suhted MINA/MEIE ja MINA/ÕPILANE; baasoskuste harjumuslik sooritamine, tegevusega kaasnev suhtlemine, oma tegevuse suunatud elementaarne kommenteerimine.	ÕIGE-VALE, MEELDIB-EI MEELDI. Õpitegevuste ja käitumisaktide motiveerimine võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Positiivse hinnangu andmine tegevuses osalemisele. Negatiivsete hoiakute mõju vähendamine. Positiivse hinnangu abil TAHAN-motiivi kõrvale PEAB-motiivi kujundamine. Valikute võimaldamine.
III	MINA/MEIE suhted kodukoha ja tegevusega; võimalikult iseseisev toimetulek igapäevases elus ja õpitud tegevustes.	ÕIGE-VALE, MEELDIB-EI MEELDI. Motiivi ja eesmärgi seose teadvustamine: TAHAN-TEEN; PEAB / ON VAJA-TEEN; TAHAN-EI TOHI – EI TEE. PEAB-motiivi kõrvale VAJA-motiivi kujundamine positiivse hinnangu abil lähtuvalt eesmärgist või tulemuse teadvustamisest

3.2. Toimetulekuõppes taotletakse järgmiste üldpädevuste saavutamist (PLRÕK Lisa 2 punktid 3.2., 3.4., 3.6.):

Pädevus	I arengutase	II arengutase	III arengutase
Väärtuspädevus	Hindab tuttavaid tegevusakte põhimõttel ÕIGE-VALE	Hindab tuttavaid tegevusakte põhimõttel ÕIGE-VALE, MEELDIB-EI MEELDI	Hindab tajutavaid tegevusakte põhimõttel ÕIGE-VALE, MEELDIB-EI MEELDI
Sotsiaalne pädevus	Otsib kontakti täiskasvanute ja kaaslastega. Reageerib arusaadavatele korraldustele adekvaatselt, vastab arusaadavatele repliikidele keelelisi või alternatiivseid vahendeid kasutades. Meelde tuletamisel kasutab õpitud käitumismalle tuttavates situatsioonides.	Oskab astuda kontakti täiskasvanute ja kaaslastega. Väljendab arusaadavalt oma põhivajadusi ja soove ning küsib teistelt abi, kasutades keelelisi või alternatiivseid vahendeid. Valib tuttavates situatsioonides käitumiseks sobivaid õpitud käitumismalle.	Oskab suhelda tuttavas situatsioonis vastavalt rollile nii täiskasvanute kui ka eakaaslastega. Täidab arusaadavaid korraldusi, seostab mitteverbaalset ja verbaalset teavet, ühendab ja kasutab tegevuses verbaalset ja visuaalset teavet, kommenteerib tegevust ja tulemust. Oskab tuttavates situatsioonides valida sobivat käitumismalli, lähtudes motiividest TAHAN-ON VAJA PEAB ja reeglitest TOHIB-EI TOHI.
Enesemääratlus-pädevus	Tunneb ära oma asjad. Sooritab tegevusakte lihtsate verbaalsete või alternatiivsete vahenditega esitatud korralduste alusel ja eeskuju järgi koostegevuses. Sooritab omandatud tegevusakte iseseisvalt. Sooritab liigutusi eeskuju järgi, muutes liigutuste rütmi ja tempot; koordineerib silma ja käe koostööd, jälgib liikuvat objekti.	Sooritab eneseteeninduse toimingud vastavalt omandatud kogemusele. Sooritab varieeruvates tingimustes tuttavaid ja jõukohaseid tegevusakte iseseisvalt. Valib tegevusakti eesmärgist lähtuvalt sobivaid vahendeid. Sooritab erisuunalisi liigutusi ja liigutuste stereotüüpset ahelat	Sooritab ka varieeruvates tingimustes harjumuslikke tegevusakte iseseisvalt. Suudab tegevusakti eesmärgist lähtuvalt valida, ise teha ja kasutada sobivaid vahendeid variatiivsetes tingimustes. Sooritab praktiliseks tööks vajalikke liigutusi ja suudab neid varieerida sõltuvalt tingimustest.

		Mälukujutlustele toetudes, suudab koordineerida eri kehaosade motoorikat	
Õpipädevus	<p>Oskab tuttava mänguasja või didaktilise vahendiga tegutseda vastavalt selle funktsioonile.</p> <p>Tunneb ära õpitud märgid või sümbolid objektide, sündmuste ja tegevuste tähistamiseks.</p> <p>Säilitab õppeülesannete täitmise ajal suunatult tähelepanu kuni 3 minutit.</p> <p>Lahendab abiga tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades arusaadavaid praktilisi ülesandeid nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes.</p>	<p>Oskab didaktilise vahendi või tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle funktsioonile.</p> <p>Tunneb ära ja kasutab õpitud märke või sümboleid, tähti ja numbreid.</p> <p>Suudab luua seost OBJEKT-PILT-KEELEÜKSUS.</p> <p>Säilitab õppeülesannete täitmise ajal tähelepanu kuni 5 minutit.</p> <p>Lahendab arusaadavaid praktilisi ülesandeid nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades.</p>	<p>Oskab didaktilise vahendi või tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle funktsioonile ja tegevuse eesmärgist lähtudes.</p> <p>Tunneb ära ja kasutab õpitud märke või sümboleid, tähti ja numbreid.</p> <p>Suudab luua seost OBJEKT-PILT-SKEEM-KEELEÜKSUS.</p> <p>Suudab jõukohaste õppe- ja tööülesannete täitmise ajal olukorrast sõltuvalt tähelepanu ümber lülitada ja säilitada.</p> <p>Valib või teeb ise vajalikke abivahendeid ning lahendab arusaadavaid praktilisi ülesandeid tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades.</p>
Suhtluspädevus	<p>Väljendab oma põhivajadusi ja soove lihtsate keeleliste või alternatiivsete vahenditega.</p>	<p>Täidab lühikesi ja arusaadavaid korraldusi harjumuspäraselt tegutsedes, kommenteerib suunatult tegevust.</p> <p>Võrdleb suunatult oma töö resultaati näidisega.</p>	<p>Väljendab oma vajadusi ja soove, arvestades etiketsuhtlemist ja Tuttavaid käitumisreegleid.</p> <p>On kujunenud hoiak ja oskus teatada teabe puudulikust mõistmisest ja täiendava teabe vajadusest.</p> <p>Võrdleb oma töö resultaati näidisega.</p>
Matemaatika-pädevus	<p>Eristab objekte tajutava tunnuse või funktsiooni järgi.</p>	<p>Eristab tuttavaid objekte ja sündmusi, eristab olulisi tüüpilisi tunnuseid juhuslikest tunnustest, tunneb ära sama objekti eri</p>	<p>Tunneb kirjelduste järgi ära ja kujutab ette tuttavaid objekte ja sündmusi.</p>

	<p>Rühmitab objekte ja nende kujutisi tajutavate tunnuste alusel, ka rühmitamise aluseid muutes. Tajub objektide vahelisi ruumisuhteid. Orienteerub 2–3 objekti vahelistes ruumisuhetes. Säilitab töömälus 2–3 objekti Järjestuse. Orienteerub ööpäeva osades.</p>	<p>taustal ja eri asendis. Teadvustab objekti asukohta ruumis teiste objektide suhtes. Säilitab töömälus kuni 5 objekti järjestuse. Orienteerub ööpäeva rütmiga seotud tegevustes, teab nädalapäevade ja aastaegade järjestust.</p>	<p>Rühmitab objekte ja nende kujutisi tajutavate tunnuste alusel, ka rühmitamise objekte, nende hulka ja aluseid muutes. Teadvustab objekti asukohta ruumis, arvestab kahte parameetrit. Säilitab töömälus kuni 5 objekti järjestuse. Suudab ligikaudu ette kujutada tuttava toimingu sooritamiseks kuluvat aega, orienteerub kellaajas vähemalt pooltunni 9 täpsusega, seostab kalendrikuu ja aastaaja.</p>
<p>Ettevõtlikkus-pädevus</p>	<p>Oskab tuttavates situatsioonides märgata ohtlikke olukordi ja hoidub neist</p>	<p>Teadvustab oma rolli ühistegevuses osalejana. Suudab tuttavates situatsioonides ohtu ette kujutada ning ohule adekvaatselt reageerida.</p>	<p>Teadvustab oma rolli tegevuses. Suudab ette kujutada ohtlikke situatioone, neid vältida ja ohule adekvaatselt reageerida. Rakendab omandatud toiminguid ahelana.</p>

4. Tunnijaotusplaani (TÕK) 2022/23 Õ/A

4.1. Kooli õppeainete nädalatundide arv klassiastmete kaupa toimetulekuõppes ja kahel lisaaastal vastavalt PLRÕKi tunniarvustulekule (PLRÕK Lisa 2 punkt 4.7.) on järgmine:

Õppeained/klass	Õppetunde nädalas									
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7. R TÕK	7. K TÕK	8.	9.
elu ja toimetulekuõpe	4	5	5	5	7	7	6	6	6	6
vene keel	4	5	6	6	6	6	6	6	6	6
eesti keel teise keelena								(+2)		
matemaatika	2	3	4	4	5	5	4	4	4	4
kunst ja käeline tegevus	5	5	5	5	5	2	2	2	2	2
muusikaõpetus	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
tööõpe						5	5	5	7	7
kehaline kasvatus	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
rütmika	1	1	1	1	1	1	1		1	1
informaatika								1		
liikluskasvatus										
valikõppeained							2	2	2	2
nädalakoormus	20	23	25	25	28	30	30	30	32	32

- I arengutasemel jaguneb õpetus tegevusvaldkondadeks, järgmistel tasemetel õppeaineteks, mis realiseeritakse üldõpetuse põhimõttel. Õpet traditsioonilise

ainetunnina ei korraldata, vaid keskendutakse ainekavades märgitud tegevustele ja teemadele.

- Toimetulekuõppel olevatele õpilastele võib kohaldada punktis 3.4.1 toodud tunnijaotusplaani erinevat tunnijaotusplaani, kuid vähendada ei tohi tööõppe mahtu. Erineva tunnijaotusplaani kohaldamisel võib õppeaineid liita ja ümber kujundada.
- **III arengutasemel** valikainetest ja kohustuslikest õppeainetest on 7. klassis lisaks 2 tundi nädalas eesti keele õpet ja 1 tund rütmikat asendatud õppeaasta jooksul informaatikaga.

Õppeülesannete raskusastet reguleeritakse õpioskuse omandamise etappe ja õppematerjali sisulist keerukust arvestades. Esitatakse võimalused õpitoimingu variatiivseks sooritamiseks: praktiliselt või materialiseeritult, visuaalselt, verbaalselt ja kombineeritult.

Õppematerjalid valitakse ja koostatakse toimetulekuõppe üldosa ja ainekavade sisu ning nõudeid arvestades. Arvestatakse mõõduka intellektipuudega vastavas vanuses lapse psüühika, tegevuse ja suhtlemise tüüpilisi iseärasusi, individuaalse võimekuse ja iseärasuste variatiivsust. Oluliseks tuleb pidada tajutava õppematerjali konkretiseerimise ja diferentseerimise võimalusi, mis loob baasi võimetele vastavaks rühmitamiseks. Kasutatakse arekeelseid tekste, graafilist materjali.

5. Hindamine (TÕK)

5.1. Õppimise potentsiaalne edukus sõltub toimetulekuõppes õppiva õpilase intellektipuude sügavusest ja lokaalsete anatoomiliste kahjustuste esinemisest, reaalne edukus aga tema individuaalseid iseärasusi arvestavast õpikeskkonnast. Õpilasel peab olema võimalus saada jõukohases töös võimetekohase osalemise ning töö tulemise kohta konkreetne positiivne hinnang.

5.2. Hindamine toimetulekuõppes toimub õpilasele koostatud individuaalse õppekava nõuete alusel. Õpieesmärkide saavutamise taset hinnatakse sõnaliste hinnangutega. Hindamisel kohaldatakse põhikooli riiklikus õppekavas ja kooli õppekavas hindamise kohta sätestatud.

5.3. Hinnangu põhieesmärkidena kohaldatakse „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses“ sätestatud eesmärgid, rõhutades seejuures, et hindamise eesmärgiks on:

1. motiveerida õpilasi õpiülesandeid sooritama ja märkama oma tulemise vastavust näidisele või etalonile;
2. mõjutada õpilase võimalikult adekvaatse enesehinnangu kujunemist;
3. suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja potentsiaalse arengu toetamisel;
4. anda õpilasele, õpetajale, kooli juhtkonnale, lapsevanemale (eestkostjale, hooldajale) teavet õpilase arengudünaamikast.

5.4. Õpilase arengut hinnatakse õppeprotsessis, poolaasta- ja õppeaasta lõpus järgmiste hinnangutega:

- „tuleb toime“ (TT)
- „tuleb toime abiga“ (TTA)
- „ei tule toime“ (ETT)

Hinnangut „tuleb toime“ võib täpsustada:

- „tuleb hästi toime“
- „tuleb rahuldavalt toime“
- „tuleb toime sõnalise abiga“
- „tuleb toime näidise või eeskuju järgi“
- „tuleb toime koostegevuses“
- „tuleb toime füüsilise abiga“.

Hinnang „ei tule toime“ (ETT) viitab vajadusele muuta individuaalset õppekava ning seda ei kasutata kokkuvõtval hindamisel.

5.5. Õppeprotsessis antakse õpilasele suulisi ja kirjalikke hinnanguid.

5.6. Õpetaja teeb õppeprotsessi jooksul lapse arengu kohta Stuudiumisse märkmeid jooksva hindamise eesmärgil, et oleks võimalik õpilase arengut iseloomustada ning vajadusel individuaalset õppekava korrigeerida.

5.7. Kokkuvõtvad hinnangud kirjeldavad lapse arengut, kooliastme pädevuste ja õpioskuste kujunemist, õppeprotsessis osalemist ning õpitulemusi. Kokkuvõtvates hinnangutes tuuakse esile õpilase edusammud ning juhitakse tähelepanu arendamist vajavatele oskustele ning vajakajäämistele teadmistes.

5.8. Õpilasi hinnatakse kirjaliku kokkuvõttega kaks korda õppeaastas. Sõnalised kokkuvõtvad hinnangud kantakse Stuudiumi ja klassitunnistusele viidatud lühenditena koos kirjalike hinnangutega.

5.9. Kui õpilane ei tule toime IÕK-s püstitatud eesmärkide saavutamise, korrigeeritakse kõigi osapoolte osavõtul õpilase IÕK.

5.10. Kõik põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava toimetulekuõppe õppekavade järgi õppivad õpilased viiakse üle järgmisse klassi.

6. Põhikooli lõpetamine (TÕK)

6.1. Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava toimetulekuõppe õppekavade järgi õppiv põhikoolilõpetaja põhikooli lõpetamiseks eksameid ei soorita.

6.2. Lapsevanema poolt hiljemalt 9. klassi esimesel poolaastal esitatud põhjendatud taotluse alusel võib õppenõukogu otsusega pikendada õpilase õppeaega kahe õppeaasta võrra kuni 32 nädalatunni ulatuses igal õppeaastal. Täiendavate õppeaastate kohustuslike ja valikainete kohta koostatakse jätkuvalt õpilasele individuaalne õppekava.

6.3. Toimetulekuõppes väljastatakse õppenõukogu otsuse alusel põhikooli lõputunnistus õpilasele, kes on läbinud temale koostatud individuaalse õppekava.